

TRI PISMA BANU JOSIPU JELAČIĆU IZ VELJAČE 1849. O STANJU U DALMACIJI

TOMISLAV MARKUS
Hrvatski institut za povijest
Zagreb

UDK: 949.75(093)"1849"
Stručni članak

Primljeno: 20. II. 1995.

Autor donosi dva pisma Božidara Petranovića i jedno Metela Ožegovića banu Josipu Jelačiću iz veljače 1849. o političkim, kulturnim i crkvenim prilikama u Dalmaciji.

Osnovni problemi hrvatske nacionalne politike 1848.-1849. izražavali su se u otporu najprije velikomađarskim pretenzijama, posebno tokom proljeća i ljeta 1848., a od početka 1849. i sve jačoj centralističkoj politici austrijske vlade koja je težila izgradnji jedinstvene i unitarističke Austrije. Ovaj defanzivni stav, usmjeren prema očuvanju postojeće hrvatske autonomije, nije dopuštao vođenje aktivnije politike u pravcu ostvarenja drugih nacionalnih ciljeva. No ideje o njima izražavane su vrlo često, a jedno je od najvažnijih pitanja političkog i administrativnog sjedinjenja Dalmacije sa sjevernom (Banskom) Hrvatskom.

Zahtjevi (ili molbe) za sjedinjenjem hrvatskog povijesnog i etničkog teritorija u jedinstvenu političku cjelinu prisutni su, u hrvatskoj politici, od 1797., kada Austrija pripaja Dalmaciju. Revolucija 1848. samo je intenzivirala očekivanja hrvatskih nacionalista iz (uže) Hrvatske i Slavonije o neposrednom pripojenju Dalmacije. O tome govore temeljni politički dokumenti hrvatskog nacionalnog pokreta 1848.-1849.¹

¹ Reprezentacija kralju zagrebačke građanske skupštine 17 ožujka 1848 (Arhiv Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Ostavština Ferde Šišića, Acta-rukopisi, XIII B-231/19); *Zahtjevanje naroda* na zagrebačkoj narodnoj skupštini 25. ožujka 1848. (Nacionalna i sveučilišna biblioteka u Zagrebu /dalje: NSB/, Uža Hrvatska, Slavonija i Rijeka 1848-1900. Bansko vijeće I /1848/, R VIIIa B-2); reprezentacija kralju Sabora Hrvatske 10. lipnja 1848. (NSB, Uža Hrvatska, Slavonija i Rijeka 1848-1900. Razne stranke i pojedinci I, 1848-1849, R VIIIa B-2 /1848/); proglas Dalmatincima Sabora 10. lipnja 1848. (Hrvatski državni arhiv /dalje: HDA/, Sabor Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije 1848 god. 1848/kut. LXXVII/sv. 110/br. VI-38); adresa kralju saborskog Velikog odbora 25. travnja (predata 6. svibnja) 1849. (NSB, Adrese Banskog vijeća i saborskog Velikog odbora kralju 1848-1849 R 6587/4).

Međutim, zahtjevi za teritorijalnim ujedinjavanjem hrvatskih zemalja naišli su 1848.-1849. na vrlo slab odjek u Dalmaciji. Ogromnoj većini siromašnog, nepismenog i apolitičnog seoskog stanovništva ništa nije značilo načelo nacionalnog ujedinjavanja. Najveći dio inteligencije, u priobalnim i otočnim gradićima, također nije prihvaćao hrvatsku nacionalnu ideju. Tradicionalno komunalno građanstvo priznavalo je u najboljem slučaju svoje slavensko podrijetlo. Premda njegovo korištenje talijanskog jezika i kulture u privatnom i, pogotovo, javnom životu, nije, kod većine, značilo priklanjanje talijanskoj nacionalnoj ideji, ono nije moglo olakšati prihvaćanje činjenice o pretežno hrvatskom karakteru Dalmacije. Ovu je činjenicu prihvaćala tek malobrojna inteligencija, raštrkana po pojedinim naseljima Zagore ili priobalnim mjestima. O organiziranoj hrvatskoj politici ili hrvatskom nacionalnom pokretu u Dalmaciji 1848.-1849. stoga se ne može govoriti.²

Usprkos ovom nepovoljnom stanju postojali su napori pojedinih političkih djelatnika da se ono poboljša. Ovdje posebno treba istaknuti kulturni i istraživački rad Božidara Petranovića,³ koji je 1848.-1849., kao i cijelog života, ulagao napore da se smanji dominacija talijanske kulture i jezika u Dalmaciji. Njegova dva pisma hrvatskom banu Josipu Jelačiću iz veljače 1849. govore o njegovim tadašnjim shvaćanjima određenih kulturnih, prosvjetnih i crkvenih problema u Dalmaciji.

I Metel Ozegović⁴ uputio je, u ovom razdoblju, opširno pismo banu Jelačiću, koje se značajnim dijelom odnosi na razmatranje kulturnih i prosvjetno-školskih problema hrvatskog naroda u Dalmaciji.

Petranović i Ozegović obraćali su se Jelačiću kao namjesniku Dalmacije, imenovanom 2. prosinca 1848. od novog vladara Franza Josepha I. Ovaj je ustupak Dvora, kod hrvatskih nacionalista u sjevernoj i južnoj Hrvatskoj, nerealno shvaćen kao izraz njegove iskrene podrške hrvatskim nacionalnim zahtjevima. Stoga se vjerovalo da Jelačićeva riječ

² Temeljnu zbirku dokumenata za analizu političkih i društvenih prilika u Dalmaciji 1848.-1849. donosi Stjepo OBAD, *Dalmacija revolucionarne 1848-1849. godine. Odabrani izvori*. Rijeka, 1987. Od historiografskih razmatranja općih političkih i društvenih prilika u tadašnjoj Dalmaciji ovdje se mogu spomenuti: Grga NOVAK, *Dalmacija na raskršću 1848. god.*, u: *Rad JAZU* 274, Zagreb, 1948. i Rade PETROVIĆ, *Nacionalno pitanje u Dalmaciji u XIX stoljeću (Narodna stranka i nacionalno pitanje 1860-1880)*, Sarajevo-Zagreb, 1982, 54-72.

³ Božidar Petranović (Šibenik, 1809. - Venecija, 1874.), pravnik i povjesničar; doktorirao 1833. u Padovi; tajnik prvoslavne eparhije u Šibeniku i sudac u Splitu. Pokrenuo je 1836., potaknut zagrebačkim primjerom Ljudevita Gaja, *Srbsko-dalmatinski magazin*. U srpnju 1848. izabran je u Kninu za poslanika u austrijskom parlamentu. Krajem 1848. bezuspješno u Beču potiče stvaranje Matice dalmatinske. Imenovan je 1849. članom komisije za izradu štokavskog dijela državno-pravne terminologije.

⁴ Metel Ozegović (Zagreb, 1814. - Beč, 1890.), 1831. pedagoški radnik, veliki bilježnik Varaždinske županije. U Varaždinu osniva 1838. narodnu čitaonicu. Inicijator je predstavke kralju Sabora Hrvatske i Mađarske 1842. o zaštiti kršćana u Osmanlijskom sultanatu. Odlučan je protivnik velikomadžarskih pretenzija 40-ih godina XIX. stoljeća i branitelj hrvatskih municipalnih prava. Od prosinca 1848. savjetnik za Hrvatsku u austrijskom ministarstvu unutrašnjih poslova, gdje se bezuspješno suprotstavljao sve jačoj reakciji.

može u Beču imati presudnu težinu, iako banovo imenovanje dalmatinskim namjesnikom ništa nije promijenilo u stvarnom odnosu snaga. Simptomatično je, osim toga, da pisma Petranovića i Ožegovića ne problematiziraju pitanje sjedinjenja Dalmacije s Banskom Hrvatskom. Početkom 1849. postajalo je sve jasnije da od brzog sjedinjenja nema ništa zbog negativnog stava Dvora i austrijske vlade. Stoga nije čudno da je, umjesto ovog "velikog" političkog cilja naglasak sve više stavljan na "male" ciljeve, tj. prosvjetno-školske, kulturne i administrativne promjene u samom dalmatinskom društvu, koje bi dugoročno mogle ojačati položaj hrvatskog nacionalizma u Dalmaciji.

Tekstovi se donose u izvornom obliku, bez gramatičkih, pravopisnih i jezičnih intervencija.

I.

Vaša Svjetlost!⁵

Grad Knin, budući poglavito mjesto najvećega distrikta u Dalmaciji, nalazise od nekoga vremena bez parohialne katoličanske crkve iz uzroka, što prije 8 godinah o trošku deržavnomu podignuta crkva tako je slabo i nevješto sazidana bila, da-se poslje tri godine sasvim srušila. Obćina Kninska obratila se-je onomadne na Ministerstvo unuternjih djelah s molbom, da-bi se uskorilo sa zidanjem nove crkve, za-da toliki narod bes službe Božje duže vremena ne ostane, - i u isto vreme pozvala je i mene kao svoga poslanika saborskog da bi prošnju njenu i svjetlosti Vašoj, kao dičnom i milom našem upravitelju preporučio.

U sljed želje mojih komitentah ja uzimljem sebi slobodu svjetlost Vašu najpokornie moliti, da biste-se milostivo udostojali vrućoj želji i molbi rodoljubnih Kninjanah visokomoćnim Vašim uplivom i pokrovi- teljstvom zadovoljiti.

Narod Kninski dobročinstvo, za koje moli, podpuno zaslužuje, jer osim što slavjanstva duhom plemenito diše, gotovo je i jedva čeka s milom posestrimom Hervatskom sjeditise. Uslišanjem prošnje njegove, sagrađićete Presvjetli Gospodine! vječiti blagodarnosti spomenik u serdцу njegovom, čim-će-se i narodnoj stvari premnogo podpomoći.

Uvjeren budući da će se Svjetlost Vaša na molbe Kninskoga Vami iskreno predanoga naroda milostivo skloniti, imam čast s dubokim počitanjem nazvatise

Vaše Svjetlosti

Kromjeriž

18 veljače

849.

najpokorniji
Dr Božidar Petranović
poslanik saborski

⁵ HDA, Banska pisma (dalje: BP), god. 1848-49/kut CLII/br. 81 (prijepis).

II.

Vaša Svjetlost!⁶

Iz Dalmacije mal-ne svakom poštom stižumi nepovoljni glasovi, kako se Taljanština jednako i svojski upinje da probudjeni slavjanstva duh u pokretu svomu ako ne sasvim uduši, a ono bar zaustavi. Tako je nedavno od Guberniuma opredjeleno, da se 4000 od knjige-štenja /: Lesebuch :/ za normalne škole u staromu nagerdnomu pravo - ili bolje reći - krivopisu utiskati imadu. Ja-sam odmah krjepko predstavljenje učinio ministerstvu obćenoga učenja, no bojimse da ću se i u ovom poslu, kao i u mnogih drugih predmetih slabo pomoći, a to nebi znao drugome čemu pripisati, nego premnogim poslima, od kojih je rečeno ministerstvo opterećeno. No medju-to Taljani potajno i javno rade na propast našu. Za to utječem se Svjetlosti Vašoj s poniznom molbom, da-bi ste se udostojali potrebite mjere preduzeti, kako bi se jedanput narodnosti našoj pravica učinila, koju do danas zalud izčekivasm.

Prie svega potrebito je da nam za referenta školskih djelah dodje u Zadar čovjek našinac, koj jezik i potrebe naroda dobro poznaje. Inače vjerujtemi Presvjetli Gospodine! da će sve u zalud biti! Ja sam Ministerstvu predložio da-se školsko vijeće /: Schulrath :/ što skorije u Zadru ustanovi, da se pri svakom Gimnaziu stolica ilirskog jezika podigne, da se u pučkih učionah izključivo u narodnom jeziku nauk predaje, da se zapisnici svjedokah i optuženih u ilirskom jeziku⁷ vode i t. d. Od svega toga ništa do danas na vidilo ne izidje. Samo to jedno mogu Svjetlosti Vašoj javiti, da je Ministerstvo pravice naložilomi, da zakonik gradjanski i krivični u narodni jezik prevedem. Ja sam ovaj prevod već započeo, i nadam se sveršitiga najdalje do 5 mjesecih. Isto Ministerstvo izdalo je takodjer naredbu, i to u sled moje molbe, na sve činovnike sudbene, da se potrudje jezik narodni što skorije temeljno izučiti, pridodavši, da će du u protivnom slučaju odpušteni biti. No pored svega toga nadu našu u Vas polažemo Presvjetli gospodine i mili naš Bane! Da-su sada i GG. Biskupi našu narodnost ljubiti počeli, služi dokazom prošnja podnesena ovih danah Ministerstvu od G. Biskupa Splitskog radi podignutja semeništa i Bogoslovja u Ilirskom jeziku. Tako mi javlja rečeni G. Biskup.

Ovom prigodom uzimam slobodu Svjetlosti Vašoj najtoplie preporučiti mladjanu maticu dalmatinsku, da biste ju i kod tamošnji velikaša preporučiti izvolili, jer su novčane sile naše još preveć slabe. Pored

⁶ HDA, BP, 1848-49/CLII/80 (prijepis). Pismo je objavio S. OBAD, *nav. dj.*, dok. 111/str. 247-248. Ovdje se ponovno donosi, jer čini cjelinu s ostala dva pisma, upućena u dva dana hrvatskom banu Josipu Jelačiću.

⁷ Petranović misli na štokavštinu, a ne na ikavštinu.

matice, čujem da-se i Lipa Slavjanska u Zadru podigla, no bez ikakve politične sverhe.⁸

S osobitim i dubokim počitanjem imam čast nazvatise

Vaše Svjetlosti

Kromjeriž

19 veljače

849.

prepokorni sluga
Dr Božidar Petranović
Poslanik saborski

III.

Preuzvišeni gospodine Bane!

gospodine meni najmilostivii!⁹

Opet se usudjujem vašoj Preuzvišenosti dosadjivati, kad evo u raznoverstnih strukah pisati prinudjena se vidim.

Akoprem uveren jesam, da su u sled vaše Preuzvišenosti i ministra B: Kulmera¹⁰ krepkih korakah takve naredbe kod magyarske vlade učinjene, da se ona više usuditi neće, na naše oblasti magyarske odluke pošiljati - ipak samo znanja radi prilažem ovde graditeljskog Ravnitelja Zelenke *naredbu na mernike hervatske*¹¹ opet u magyarskom jeziku izdatu, koja žali Bože! novi kamen smutnje kod naših ljudi radja. - No nadam se, da čedu se vse umiriti, kad budu razumeli dokazivše od svih stranah vesti, da se mi magyarskog gospodovanja nimalo više bojati nimamo. - Samo želiti bi još bilo, da se kod centralnog financia ministeriuma za hervatsko serbske poslove jedan posebni odsek načini, kojemu bi se mogao, kako stražnji put rekoh, savetnik kr: *Trifunac* predpostaviti, jerbo on si je tverdo preduzeo, da neće kod magyarske vlade služiti, gde bi ga bratja njegova serbska za izdaicu svoga naroda smatrati mogla - a šteta bi doista bila za nas i deržavu, ako bi u kamentalističkoj struci ova tako vešta glava ostala bez porabe, i tako naši komorski poslovi ovde magyarem kod financia ministeria u ruke dodju, koji su dosad četiri svoje lastovite Referente imali, sada pako tri Referente imadu, i zato četvrto mesto za trojednu kraljevinu i vojvodovinu naš čovek punim pravom zauzeti bi mogao. Ako Vaša Preuzvišenost ovu ideu podupirati hoće kod Finanz ministra Krausa, sigurno izpunjenje ove pravedne želje za rukom pošlo bude. - Kao secretar kod istog odseka bise mogao upotrebiti verlo dobro naš Domo-

⁸ O društvu "Slavenska lipa" u Zadru, osnovanom krajem 1848., usp. G. NOVAK. n. dj., 239-241 i S. OBAD, Slavensak lipa u Zadru, u: *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru, Razdio društvenih znanosti* 1973/1974., 127-142.

⁹ HDA, BP, 1848-49/CLII/96 (koncept).

¹⁰ F. Kulmer (1806-1853), ministar za Hrvatsku bez lisenice u austrijskoj vladi Felixa Schwarzenberga od studenog 1848.

¹¹ Naredba na mađarskom jeziku priložena je ovom pismu. Ovdje kurzivom donijeta mjesta potertana su u originalu.

rodac *Merzljak*, koji ovde u magyarskom odseku kao perovodja služi, dočim bi Vladi i narodu našem kod vodjenja naših poslova mnogo više koristiti mogao. Uzimljem si ovdi slobodu jednog i drugog u zaštitu vaše Preuzvišenosti preuzmožnu čim toplie preporučiti.

Drugi predmet je briga za Dalmatiu, gde Talianska strana razvitku narodnosti naše nesamo zapreke stavlja, nego, kao što se vaša Preuzvišenost iz priložene knjige *Spiridona Popovića*¹² uveriti može, revnitelje slavjanstva do kervi proganja, pak nesamo tamošnje oblasti iz činovnikah talianskih da kako sastavljene, nego i isti g: Fluk se usružava štogod učiniti za osobe priateljah slavjanske narodnosti štiti, koje potvaraju (? - riječ nečitka), kao da bi moguće bilo talianskoj i to mnogo opasnij agitatii bez proti/v/ne agitatie odoleti. - al to nije jednakost i sloboda, ako se jednoj stranki sve, drugoj pako ništa nedopuštja, i još k tomu onoj, koja je sve dosad ugnjetena bila, i koju svoga naravnog, kroz carsku reč osiguranog prava ravnopravnosti narodah, pod kojekakvim ništetnimi izlikami Bureaucratia opet lišiti namerava. Krepka reč porad ovog nepravednog postupanja od strani vaše Preuzvišenosti kod austr. ministeria pismeno povedena više bude koristila, nego sva moja zaluda prepiranja sa g: Flukom, i njegovim pomoćnikom Albertom /: koj je odveč talianštini priveržen :/. Jao u Dalmatii narodu slavjanskom, ak većinom neslavjani njegovu sreću u svojih rukah zaderže, koji nikakve čuti u serdcau svom za njega negoje. Kao što to uvek biva kod inostranaca, zato bi veoma želiti bilo, da za namestnika vaše Preuzvišenosti čovek narodni u Dalmatiu dojde na mesto Strassolda, kao kakovog naši Domorodci g: *Ruffovca* u Terstu, il g: savetnika Gozza u Draželjanah smatraju. Sigurno bi jedan il drugi bolji bio od sadašnjih talianskih zulumčarah u Dalmatii. Za tajnika pako u dalmatinskih stvarih kod vaše Preuzvišenosti mogao bi biti ili naš *Vezić*.¹³ koji je tako obširno izvestje o Dalmatii sastavio, što meni jur davno priobčeno, kao rodjen Dalmatinac, i kod Banskog veća služeći, poštene inače duše i veoma marljiv čovek il pako uprav onaj *Spiridon Popović* na koga talianska stranka toliko nasertje, koja se neuzružava isto svešteničtvo katoličko protiv narodu našem buniti pod tom izlikom, da ako se hervatska narodnost u Dalmatii digne rimski verozakon u hrišćanski¹⁴ promeniti se može. To je doista preveč zlobe. Pak oni ljudi, koji puk batinom graničarskom strašeč od hervatah odvratiti se trude,¹⁵ još se usudjuju potvarati priatelje Hervatah, da oni slogu ruše. - ala lepe li slope, gde jedan pod nogama leži, a drugi ga gazi. - al hoće Bog vašu Preuzvišenost, kako se nadamo, opet u dobrom zdravju naskorom

¹² Spiridon (Špiro) Popović (1808.-1866.), šibenski poduzetnik; zalagao se 1848.-1849. za uvođenje narodnog jezika u dalmatinske škole i sjedinjenje Dalmacije sa sjevernom Hrvatskom.

¹³ Vladislav Vezić (1823.-1894.), perovoda kod Banskog vijeća; pisac većeg broja političkih članaka o Dalmaciji u zagrebačkim listovima 1848.

¹⁴ Hristjani - naziv za pripadnike helensko-istočne (pravoslavne) vjeroispovijesti u Dalmaciji.

¹⁵ Protivnici sjedinjenja Dalmacije sa sjevernom Hrvatskom često su isticali postojanje krutog birokratskog sustava u Vojnoj granici, tvrdeći da on postoji u cijeloj Hrvatskoj i Slavoniji i da će se, u slučaju pripojenja, protegnuti i na Dalmaciju u kojoj nije bilo opće vojne obveze.

narodu našem povratiti, pa će onda nestati svih jadovah njegovih. najstrašnije je to, da potalianšteni činovnici Dalmatinski kažu, kako da nije moguće u čitavoj Dalmaciji niti 5 ljudi naći, koji bi znali u našem jeziku pisati, akoprem priznaju, da ga skoro svaki razumie, i velika većina činovnikah govori. - Pa ipak nečeju pristati na to, da se svakomu činovniku na volju pusti u ilirskim il talianskim jeziku službene poslove opravljati! - Eto kakvo je protuslovje, jerbo se boje da bi u laži i sramoti ostali, budući da ih dosta imade, koji bi umah kadri bili u narodnom jeziku poslove voditi, dočim si drugi za kratko vreme u pismenom jeziku takojer potrebitu veštinu mogu, i tako bi se u istini pokazalo, da je velika manjina činovnikah, koja nije kadra jezika narodnog tako naučiti, kako treba, ova pako mora se polag većine vladati, il na takva mesta premestiti, gde se talianski domov (? - slabo čitljiva riječ) u narodu nalazi, ili čim prije s-narodnimi ljudmi zameniti, jer polag sadašnjeg stanja siromaški apsenik nerazumie niti lastovito svoje valuvanje kako se po sudu zapišuje. Jelije to pravda od Boga u ovom vremenu slobode za sve narode?! Ja mislim, da se najprije *permissivno* upotrebljavanje jezika ilirskog u službenih poslovah narediti, i *jezik narodni u sve škole* uvesti imade, kome se nitko protiviti nemože, koj neče načelo ravnopravnosti narodnostih nogama gaziti, al da to bude, treba da vaša Preuzvišenost volju svoju ozbiljno pred ministeriumom izjavi, jerbo činovnici za svoj terbu se boreći gledaju občine na to sklonuti, da se one protiv jeziku narodnom izražavaju, - terorističkim njihovim načinom na to navedene. - Ta šta će kukavna sirotinja učiniti od gospodujućih nad njem izdaicah zaslepljena !!! ---

G. Petranović, koji svoje duboko štovanje Vašoj Preuzvišenosti objavlja, uprav tuži se, da gubernium Dalmatinski čitanku /: Lesebuch :/ koju za narodne škole tiskati daje, talianski i ilirski polag staroga i pokvarenog pravopisa /: ili da bolje rečem krivopisa :/ tiskati namerava u 4000 iztisakah, samo da se u pravopisu razlika između nas nadalje kao zapreka našeg sjedinjenja uzdržavati može. - Nu ja ću gledati, ako mogu, da to zaprečim, al da kako u svakom obziru najviše bi prudila reč od Vaše Preuzvišenosti, pismeno povedena, na temelju izvestja Vezičovog, koja bi se na sve glavne predmete protezati mogla. - U tom obziru će Ivan Kukuljević sad u Pešti rado na službu biti.¹⁶

Ovom prilikom prilažem ovde molbu Lazara Stanovića u Pešti Doctora i naučitelja mudroljublja, koj iz Bačke rodnom domovini i narodu svom slavjanskom služiti želi i zato stolicu naučiteljsku mudroljublja u Zagrebu sebi podeliti prosi. - Ov muž je doista porad svoje znanosti, i praktičnog vrlo umerenog političkog mnjenja po sudu znatnih osobah, koje ga poznaju, svake hvale i preporuke vredan. Koga radi toga ja nemogu propustiti, da ga po nalogu takojer gospodina B: Kulmera što više mogu preporučim. On će se sigurno sam lično predstaviti, i svoje mnogoverstne dokaze zaslugah predložiti na najveći je dokaz u mojih očih taj, da on nemareći za veću korist, koju bi mogao sada u Pešti steći, voli u Domovini našoj s-malom platjom služiti, negoli među tudjinci u izobilju plivati. - Prepis ove instrukcie nameravam ja

¹⁶ Završetak pisma ne odnosi se na Dalmaciju i nije značajan za razmatranje političkih i društvenih prilika, ali ovdje se donosi zbog cjelovitosti dokumenta.

g: Moysesu¹⁷ priobčiti, za da mnenje svoje o tim vašoj Preuzvišenosti podneti može. - Što ako bude, molim prinadležeću naredbu njegovog imenovanja u Zagreb odpraviti, za da tamo svojim delovanjem narodu našem na praktičnom polju, - čim prie koristiti može.

Nakon molbenicu siromaka *Gerlovića*, koj moli, da bi ga Vaša Preuzvišenost grofu Grüneu za službu komorskog fourira /: kamer fourier :/ ili barem Kamer dienera preporučiti dostajala, priložeći, i mene u visoku milost preporučajući, grofu Dragutinu Sermagu moj serdačni pozdrav kazati molim, i sa dubokim štovanjem ostajem
Vaše Preuzvišenosti
u Beču 18 veljače 1849

g: general Benko
preporuča u milost
vaše Preuzvišenosti
Antuna Vukaševića
Lieutenanta koj na
veliku njegovu zado-
voljnost dosad kroz
cielo vreme u pisarni
njegovoj je služio al
dok svi drugi avanci-
raju, dalje popeti se
nije mogao, i
povišenje na čast
oberlieutenanta polag
suda njegovog punim
pravom zaslužuje.

naj pokornii sluga i
štovatelj Metel Ožegović

¹⁷ Stjepan Moyses, načelnik Prosvjetnog odsjeka Banskog vijeća.

*Tomislav Markus: DREI BRIEFE AN BAN JOSIP JELAČIĆ VON
FEBRUAR 1849 ÜBER DIE LAGE IN DALMATIEN*

Zusammenfassung

Autor bringt zwei Briefe Božidar Petranovićs, politischer und kultureller Arbeiter aus Dalmatien, und einen Brief Metel Ožegovićs, Ratgeber in der österreichischen Regierung kroatischem Banus Josip Jelačić in Februar 1849. Diese Briefe reden über die bildungsfördernde, schulische, kulturelle, politische und kirchliche Probleme in damaligen Dalmatien.

*Tomislav Markus: THREE LETTERS TO BAN (VICE-ROY) JOSIP
JELAČIĆ FROM FEBRUARY 1849 ABOUT CONDITIONS IN DALMATIA*

Summary

The author presents two letters by Božidar Petranović and one by Metel Ožegović to *ban* (Vice-roy) Josip Jelačić from February 1849 on political, cultural and religious conditions in Dalmatia.